

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Meslek Yüksekokulu Özelinde Yükseköğrenim Tercihlerinin İncelenmesi: Çanakkale İli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 12. Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Examination of Higher Education Preferences of Vocational and Technical Anatolian High School Students: A Research on 12th Grade Students Vocational and Technical Anatolian High School in Çanakkale City

Ümit DEMİR *

ÖZ

Bu çalışmada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MTAL) 12. Sınıf öğrencilerinin lise öğrenimleri sonrası meslek yüksekokulu başta olmak üzere yükseköğrenim tercih durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma 2017-2018 birinci döneminde Çanakkale ilinde yer almakta tüm Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde (6 okul) yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini bu 6 devlet MTAL öğrenimlerine devam etmekte olan toplam 428 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan yükseköğrenim tercih anketi kullanılmıştır. Araştırma betimsel nitelikli tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmadan elde edilen veriler araştırma sorularının cevaplanmasına yönelik tanımlayıcı istatistik yöntemleri ve Ki-Kare testi kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre MTAL mezun durumunda olan öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlara ait lisans ve önlisans tercihleri oldukça sınırlı düzeydedir. Öğrencilerin illerinde yer alan MYO'lar ve bu okullarda bulunan alanlar hakkında bilgi düzeyleri de oldukça sınırlıdır. Öğrencilerin ilk tercihlerini polislik, askerlik gibi alanları dışında garanti iş potansiyeli oluşturduğunu düşündükleri alanlar oluşturmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin yükseköğrenim tercihleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken yakın çevresinin mesleki eğitimden (lise, önlisans) mezuniyet durumuna göre farklılık göstermemektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme, Mesleki ve Teknik Eğitim, Meslek Yüksekokulu, Önlisans Tercih Durumu, Sınavsız Geçiş.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the higher education especially vocational college preference of the 12th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School (VTHS) after high school education. The study was carried out in the first period of 2017-2018 in all the Vocational and Technical Anatolian High Schools (6 schools) in the province of Çanakkale. The sample of the study is a total of 428 students continuing their VTHS education in these 6 schools. Higher education preference questionnaire developed by the researcher was used as data collection tool. The research is conducted in a descriptive scanning model. The data obtained from the study were obtained using descriptive statistics and chi-square test for responding to the research questions. According to the results of the study, the students graduated from the VTHS are limited in their preferences for undergraduate and associate degrees. The level of knowledge about the Vocational Schools and the departments in these schools is also very limited. It constitutes the departments where the students think that they make their first choice with guaranteed business potential outside the fields such as policing and military service. Besides, the students' preferences for higher education differ statistically according to the gender, and the proximity of their neighborhood does not differ according to the graduation status of vocational education (high school, associate degree).

KEYWORDS

Vocational Guidance and Orientation, Vocational and Technical Education, Vocational College, Associate Degree Preference, Transition without Examination

GİRİŞ

Mesleki eğitim, bireylere iş hayatında geçerliliği olan bir meslek için gerekli bilgi, beceri ve çalışma alışkanlıkları kazandırma ve bireyin yeteneklerini, işi bir araç olarak kullanarak çeşitli yönleri ile geliştirme sürecidir (Kaya, 2014). 80 milyonluk bir nüfusa sahip Türkiye, 2023 yılında Dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisinden biri olmayı hedeflemektedir. Türkiye’de her yıl 1 milyondan daha fazla kişi işgücüne katılmaktadır (Ceylan ve Erbir, 2015). Bu durum çok büyük bir kitlenin eğitimden, özellikle mesleki ve teknik eğitimden geçirilmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Rekabetin hızla arttığı günümüzde, ülkeler için katma değeri yüksek ürünlerin üretimi çok büyük önem taşımaktadır.

Katma değeri yüksek, ileri teknoloji ürünlerinin üretimi için bu yetkinlik olarak daha nitelikli, daha donanımlı insan gücünü gerektirmektedir. Nitelikli insan gücü üretimi bu konuda anahtar özellik taşıyan mesleki ve teknik eğitim kurumlarının niteliğinin ve kalitenin sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü Meslek Yüksekokulları, bu süreçte ihtiyaç duyulan nitelikli ara elemanları yetiştiren en önemli kurumlardır. Mesleki teknik eğitimin ve meslek yüksekokullarının sorunlarının çözülmesi, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi; Türkiye’nin Dünya’nın en büyük on ekonomisinden birisi olma hedefine ulaşma noktasında yapması gereken en önemli ödevlerinden birisidir.

Meslek yüksekokullarının insan kaynağını Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri oluşturmaktadır. Eski adıyla meslek liselerine uygulanmaya başlayan negatif katsayı uygulamasından sonra teknik bilimlere kapasiteli öğrenciler hem kendi hem de çevrelerinin yönlendirmeleriyle istedikleri fakültelere gidebilmek için meslek liselerini tercih etmemişlerdir. Bunun yerine Fen liseleri, Öğretmen liseleri, Anadolu liseleri, Süper liseler ve hatta düz liseler tercih edilir duruma gelmiştir. Meslek liseleri ise sadece diğer liselere gidemeyen analitik düşünce ve hesaplama konusunda kendilerini çok zayıf ve isteksiz hisseden öğrencilerin gittiği okul durumuna maalesef gelmiştir (Ceylan ve Erbir, 2015). Kınay ve diğer. (2017) muhasebe önlisans öğrencileri ile gerçekleştirmiş olduğu araştırmada öğrencilerin muhasebe alanını seçmesindeki en büyük etkeni lisans programlarına yerleşememesi veya yerleşememe beklentisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yüzden birinci hedefleri bu okullar olmamıştır. Burada da eğitimin en temel sorunlarından birisi olan rehberlik ve yönlendirme çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, bireylerin yaşamına ruh sağlıklarından toplumdaki statülerine kadar pek çok boyutta olumlu ya da olumsuz etkileri olan eğitim ve meslek seçiminin üzerinde önemle durulması gerekmektedir (Arslan ve Kılıç, 2000). Ayrıca bu nitelikli iş gücü planlaması açısından da çok büyük bir önem arz etmektedir.

Eğitimi sadece bir bilgi aktarımı olarak gören anlayış çok geride kalmıştır. Günümüzün eğitim anlayışı, eğitimin temel değişkenlerinden biri olan yönlendirme programlarını; bilim, teknoloji ve değer yargılarından oluşan değişkenler doğrultusunda düzenlemek ve geliştirmek zorunluluğunu gündeme taşımaktadır (Arslan ve Kılıç, 2000; Engin, 2005). Çünkü öğrenim süreci içinde öğrenciler ders, sosyal ve eğitsel çalışmalar, kurs, iş ve meslek seçimi gibi önemli kararlarını vermek durumunda kalırlar. Bu aşamalarda öğrencilerin etkili karar verebilmeleri, ancak, resmi ve özel yönlendirme etkinlikleriyle küçük yaşlardan itibaren bilgi ve farkındalıkları artırılarak sağlanabilir (Hepkul, 2007).

Bir kimsenin herhangi bir konuda doğru bir seçme işlemini yapabilmesi, ya da başka bir deyişle sağlıklı karar verebilmesi için, her şeyden önce, ne istediğini ve bunu elde edebilmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu bilmesi gerekir. Bu aşamada çeşitli seçenekleri göz önünde bulundurarak her birinin isteklerine ve koşullarına ne derece uygun olduğunu değerlendirerek karar verilmelidir (Kuzgun, 2000: 5).

Her bireyin; ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir alan ve eğitim programı vardır. Bu anlayış bireysel potansiyelin çeşitli yönlerden birey ve toplum için en uygun şekilde geliştirilmesine yönelik olup, kalkınma, zenginleşme, daha fazla gelir, daha iyi iş sağlamayı amaçlamaktadır. Bu da çocukların ve gençlerin akademik

başarıları, yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri doğrultusunda çeşitli programlara yöneltilerek yetiştirilmeleriyle sağlanabilir (Arslan ve Kılıç, 2000).

Eğitim süreci boyunca okullarda yürütülen yönlendirme çalışmaları, eğitimsel yönlendirme ve mesleki yönlendirme olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğitimsel sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde bireylere götürülen yardım etkinlikleri eğitimsel yönlendirme olarak ifade edilmektedir. Bireye mesleksi tercihler yapmasında, bir meslek alanına yönelmesinde, bu meslek alanı içinde bir meslek seçmesinde ve mesleğe hazırlanmasında götürülecek etkinlikleri içeren yönlendirme çalışmalarına meslekî yönlendirme denilmektedir (Özoğlu, 1982).

Eğitimsel yönlendirmenin temel ilkesi bireyi tanımak, onun kendisini tanımasına, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda başarıya ulaşmasına yardımcı olmaktır. Öğrencileri okul durumlarına ve eğitim programlarına yöneltmede rehberlik uzmanının rolü ile ilgili olarak Özoğlu (1982) “Her öğrenciye ait önemli bilgileri toplamak ve bilmek, okuldaki veya okullardaki farklı eğitim programlarını ve özelliklerini bilmek, farklı eğitim programlarını ve dersleri öğrencilere etkili bir biçimde tanıtmak ve mümkünse bilgi aktarma yerine daha etkili ve öğrencilerin aktif olarak katılacakları yöntemleri kullanmak, ayrıca yeni öğrenciler için okuldaki diğer elemanlarla beraber bir yönlendirme ve duruma hazırlama programı hazırlamak ve yürütmek” ifadelerini kullanmaktadır.

“Meslekî yönlendirme yalnız belli yaşlardaki öğrencilere belli yıllarda götürülen bir yardım olmamalıdır” ilkesinden yola çıkılarak meslekî yönlendirme konusunda son yıllarda sıkça uygulanan mesleksi gelişme (vocational development) kavramı üzerinde durulmalıdır. Bu kavram, mesleğe yönelme, meslek seçimi, mesleğe giriş, mesleğe uyum, meslekte gelişme ve meslekte emekli oluşu kapsayan bir kavramdır. Bu açıdan ele alındığında meslekî yönlendirme okul sürecini aşan, bireyin kariyer gelişimini izleyen bir hizmet yelpazesi olarak algılanmalıdır (Arslan ve Kılıç, 2000).

Ülkemizdeki uygulamalara baktığımız zaman yönlendirme, sadece bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyeti olarak algılanmış ve okul rehberlik hizmetleri içinde yer almıştır. Bireyin ilgi ve yeteneklerini tanımada önemli olan yönlendirme hizmetleri iyi uygulanamaması nedeniyle öğrenci yönlendirme etkinliklerinin öznesi değil, nesnesi durumundadır (Arslan ve Kılıç, 2000). Çünkü, ortaokullarının sekizinci sınıfının ikinci yarısından itibaren yapılan yönlendirme hizmetleri, bir bakıma öğrencilerin bu sınıftan sonra gidecekleri okulu tanıma hizmeti olarak sunulmaktadır (Arslan ve Kılıç, 2000; Gülcan ve Cengizhan, 2009). Sonuç olarak, öğrencilerin bireysel ve meslekî farkındalıklarını sağlayan bir rehberlik programı uygulaması oluşturulamamıştır. Böylece işin program boyutu ve yönlendirme faaliyetlerinin planlı bir şekilde uygulanmasını sağlayacak süreç tasarımı gerçekleştirilmemektedir (Çevik, 2006). Öğrenciler tercih yapacakları okulları ve bu okulların eğitsel amaçlarını tanımadan karar vermek zorunda kalmaktadırlar (Hepkul, 2007).

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tercih zorunluluğu yaşayan öğrenciler günümüzde başka bir zorunluluk yaşamaktadırlar. İşte içinde bulunduğumuz zaman itibarıyla MYO öğrencileri bu katsayı uygulamasıyla başlayan uygulamanın kurbanları durumundadırlar. Teknik alt yapıları, analitik kabiliyetleri, düşünme ve çözüm üretme becerileri maalesef yetersiz gelebilmektedir. MYO’larda verilmeye çalışılan teknik derslerde kullanılması gereken Matematik, Fizik gibi temel konulara hâkimiyetleri çok düşük seviyelerde bulunabilmektedir (Ceylan ve Erbir, 2015). Bu kapsamda bu öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu liselerinde cidden mesleği ile ilgili yüksek öğrenim alma ve eleman olma amacı güdüp gütmeyeceği temel sorunu karşımıza çıkmaktadır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin yaşadığı bu sorun bu eğitimin üst eğitimi olarak görülen Meslek Yüksekokullarının da benzer sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. Bu akademik sorunlar sonucunda akademik başarısı düşük öğrencilerin tercih ettiği kurumlar gibi önyargılara maalesef yol açabilmektedir. Bu da nitelikli ve istekli öğrencilerin MYO tercih etme konusunda tereddütlere düşmesine yol açmaktadır. Bu yüzden MYO nitelikli insan gücü olarak yetiştirilme beklentisi olan bunun yeterli donanım ve

altyapısı olan öğrencilerin seçmesini sağlayacak çalışmaların yapılması oldukça önem ifade etmektedir. Bunun sağlanmasında MYO tercih eden öğrencilerin değerlendirmelerine mutlaka önem verilmesi ve gerekli analiz çalışmalarının yapılması gerekmektedir

Bu kapsamda bu çalışma ile meslek ve yükseköğrenim tercihlerine karar vermek üzere olan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi mezun aday öğrencilerin, mesleki teknik eğitim okullarına yönelik algı ve tercih durumlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında ayrıca öğrencilerin tercih durumunu etkileyen etmenler de sorgulanmıştır. Bu kapsamda araştırma problem ve alt problemleri aşağıda listelenmiştir:

1. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 12. Sınıf öğrencilerinin lise öğrenim tercihleri nelerdir?
 - a. MTAL öğrencilerinin kendi alanlarında önlisans okul türü tercihleri nelerdir?
 - b. MTAL öğrencilerinin kendi alanlarında lisans okul türü tercihleri nelerdir?
 - c. MTAL öğrencilerinin öğrenim gördükleri alan dışındaki lisans okul tercihleri nelerdir?
2. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin mesleki teknik eğitim hakkında bilgi düzeyleri ve görüşleri nelerdir?
 - a. MTAL öğrencilerinin MYO’nda uygulanan eğitim sistemi ile ilgili bilgi düzeyleri nasıldır?
 - b. MTAL öğrencilerinin MYO’nda bulunan lisans tamamlama eğitim olanakları ile ilgili bilgi düzeyleri nasıldır?
 - c. MTAL öğrencilerinin MYO’na yerleştirilmede daha önceden uygulanan sınavsız geçişin kaldırılması ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. MYO’ları tanıtmaya yönelik yapılan etkinliklere bakış açıları nelerdir?
 - a. MTAL öğrencilerinin illerinde yer alan MYO ve alanları hakkında bilgi düzeyleri nasıldır?
 - b. MTAL öğrencilerini okullarında gerçekleştirilen MYO tanıtmaya yönelik rehberlik ve tanıtım çalışmalarını başarılı bulmakta mıdır?
 - c. MTAL öğrencileri meslek yüksekokullarını kendini tanıtmaya konusunda başarılı bulmakta mıdır?
4. MTAL mezuniyeti sonrası öğrencilerin yükseköğrenim (Önlisans-Lisans) tercih durumları kişisel özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
 - a. MTAL öğrencilerin illerinde verilen eğitimin mesleki alanlara yönelik yükseköğrenim tercihleri kişisel özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?
 - b. MTAL öğrencilerin illerinde verilen eğitimin mesleki alanlar dışındaki yükseköğrenim tercihleri kişisel özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Katılımcılar

Uygulama Çanakkale ilinde 6 okulda 12. sınıflarda öğrenimlerini sürdürmekte olan 428 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet durumları incelendiği zaman (Tablo 1) öğrencilerin %54,4’ü erkek, %45,6’sı kızlardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	233	54,4
Kız	195	45,6
Toplam	428	100,0

Öğrencilerin yakın çevresinde (çekirdek aile ve diğer akrabalar) MYO mezuniyetine sahip olma durumu incelendiği zaman (Tablo 2) öğrencilerin büyük çoğunluğunun yakın çevresinde MYO mezunu olmadığı (%77) görülmektedir.

Tablo 2. Yakın Çevre Meslek Yüksekokulu Mezun Durumu

Mezun Durumu	f	%
Var	98	22,9
Yok	330	77,1
Toplam	428	100

Öğrencilerin yakın çevresinde (çekirdek aile ve diğer akrabalar) lise öğrenimi olarak MTAL veya meslek lisesi mezunu bulunma durumu incelendiği zaman (Tablo 3) öğrencilerin çoğunluğunun yakın çevresinde mesleki ve teknik okul (MTAL veya meslek lisesi) mezunu bulunmadığı (%56) görülmektedir.

Tablo 3. Yakın Çevre Mesleki ve Teknik Okul Mezuniyet Durumu

Mezun Durumu	f	%
Var	188	43,9
Yok	240	56,1
Toplam	428	100

Uygulamanın gerçekleştirilmiş olduğu 6 merkez MTAL öğrenim görmekte olan öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlara göre dağılımları Tablo 4'te görülmektedir. Ankete katılan öğrenci sayısının çoğunluğunu Sağlık Hizmetleri (%14,3), Bilişim Teknolojileri (%12,1) ve Yiyecek İçecek Hizmetleri (%11) oluşturmaktadır. Bazı alanlarda ise (Metal İşleri, Tesisat, Gıda Teknolojileri ve Pazarlama) öğrenci sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Tablo ayrıca mesleki eğitimin ve alanların tercih edilirliliği konusunda bilgi sunmaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımları

Mezun Durumu	f	%
Sağlık Hizmetleri	61	14,3
Bilişim Teknolojileri	52	12,1
Yiyecek İçecek Hizmetleri	47	11
Muhasebe ve Finansman	37	8,6
Elektrik Elektronik	35	8,2
İnşaat Teknolojileri	35	8,2
Konaklama ve Seyahat	26	6,1
Çocuk Gelişimi	24	5,6
Büro Yönetimi	23	5,4
Halkla İlişkiler	20	4,7
Makina Teknolojileri	18	4,2
Giyim Üretim Teknolojileri	13	3
Pazarlama ve Perakende	8	1,9
Gıda Teknolojisi	7	1,6
Motorlu Araçlar	7	1,6
Mobilya	6	1,4
Tesisat Teknolojisi	5	1,2
Metal İşleri	4	0,9
Toplam	428	100,0

Veri Toplama Araçları

Çanakkale ilinde farklı 6 MTAL’de 12. sınıf seviyesinde 428 öğrencinin yükseköğrenim tercih durumlarını belirlemek amacıyla “Yükseköğrenim Tercih Anketi” kullanılmıştır. Bu ankette temelde 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcının demografik (cinsiyet, öğrenim gördükleri alan, yakın çevre MYO ve MTAL mezuniyet durumları, MYO eğitim sistemi ve alan bilgi düzeyleri) bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise öğrencilerin yükseköğrenim tercihleri (önlisans ve lisansbelirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma, mevcut durumu betimlemeye yönelik ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin kişisel özellikleri (cinsiyet, yakın çevre eğitim bilgileri, MYO eğitim ve alan bilgi düzeyleri) ve bağımlı değişkeni ise yükseköğrenim tercih durumlarıdır. Bu kapsamda verilerin analizinde betimsel tanımlayıcı ve Ki-Kare istatistiki çözümleme yöntemleri kullanılmıştır. Öğrencilerin yükseköğrenim tercih durumları incelenmesi, bu özelliklerin kişisel özelliklere göre farklılaşma durumu istatistik analiz programı olan SPSS 16.0 kullanılarak anlamlılık düzeyi 0.05 düzeyinde hesaplanmıştır.

BULGULAR

1) MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin Lise Öğrenimi Sonrası Yükseköğrenim Tercihlerine Yönelik Bulgular

a) Meslek Yüksekokulu Tercih Durumları

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin MYO tercihlerini gösteren Tablo 5 incelendiği zaman öğrencilerin en fazla %44 ile Sağlık Meslek Yüksekokulu’nun tercih öğrencilerin tercih listesinde bulunduğu görülmektedir. Bunu %40 tercih listesinde yer alma ile Teknik Bilimler, %23 ile Sosyal Bilimler, %21 ile Turizm takip etmektedir. Bu verilere göre, 12. sınıf öğrencileri ilk ve alternatif tercih olarak MYO çok fazla ön planda tutmamaktadır. Öğrencilerin sadece %35’inin ilk tercihi MYO’dur.

Tablo 5. MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin MYO Tercih Durumları

Okul Türü	Tercih Sırası	f	%
Sağlık Meslek Yüksekokulu	1	54	12,6
	2	73	17,1
	3	22	5,1
	4	27	6,3
	5	11	2,6
	Tercih Belirtmemiş	241	56,3
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	1	15	3,5
	2	32	7,5
	3	19	4,4
	4	19	4,4
	5	13	3,0
	Tercih Belirtmemiş	330	77,1
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	1	61	14,3
	2	45	10,5
	3	25	5,8
	4	26	6,1
	5	14	3,3
	Tercih Belirtmemiş	257	60,0

	1	20	4,7
	2	15	3,5
Turizm Meslek Yüksekokulu	3	22	5,1
	4	17	4,0
	5	16	3,7
	Tercih Belirtmemiş	338	79,0
Toplam		428	100

b) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Alanlarında Lisans Programı Tercih Durumlarının İncelenmesi

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin alanlarında tercihte bulunabilecekleri lisans programlarını tercihlerini gösteren Tablo 6 incelendiği zaman öğrencilerin en fazla %36,4 ile Mühendislik Fakültesi'nin en az tercih edilenine ise Teknoloji Fakülteleri (MTOK) olduğu görülmektedir. Bu sonuç; öğrencilerin teknik eğitim fakülteleri yerine açılan ve MTAL öğrencilerin avantajla yerleştikleri teknoloji fakülteleri hakkında çok az bilgiye sahip olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Teknoloji fakültelerinden mezun olanlar mühendislik ve teknik öğretmenlik olanaklarına sahip olmaktadır.

Tablo 6. MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin Alanlarında Lisans Programı Tercih Durumları

Okul Türü	Tercih Sırası	f	%
Eğitim Fakültesi	1	18	4,2
	2	17	4,0
	3	20	4,7
	4	20	4,7
	5	20	4,7
	Tercih Belirtmemiş	333	77,8
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	1	7	1,6
	2	20	4,7
	3	17	4,0
	4	13	3,0
	5	19	4,4
	Tercih Belirtmemiş	352	82,2
Mühendislik Fakültesi	1	69	16,1
	2	28	6,5
	3	31	7,2
	4	12	2,8
	5	16	3,7
	Tercih Belirtmemiş	272	63,6
Sağlık Yüksekokulu	1	38	8,9
	2	34	7,9
	3	24	5,6
	4	14	3,3
	5	7	1,6
	Tercih Belirtmemiş	311	72,7
Teknoloji Fakültesi	1	20	2,9
	2	15	2,2
	3	10	1,5

	4	5	,7
	5	50	7,4
	Tercih Belirtmemiş	328	85,3
	1	16	3,7
	2	11	2,6
	3	10	2,3
Turizm Yüksekokulu	4	16	3,7
	5	12	2,8
	Tercih Belirtmemiş	363	84,8
Toplam		428	

c) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Alanları Dışında Lise Sonrası Öğretim Programı ve Meslek Tercih Durumlarının İncelenmesi

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri alan dışında önlisans ve lisans programlarını tercih sıralamalarını gösteren Tablo 7 incelendiği zaman öğrencilerin %44'ü MTAL kapsamında öğrenim verilen alanların dışında tercih yapmayı planlamaktadır.

Tablo 7. MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin Alanlarında Lisans Programı Tercih Durumları

Tercih Sırası	f	%
1	54	12,6
2	73	17,1
3	22	5,1
4	27	6,3
5	11	2,6
Tercih Belirtmemiş	241	56,3
Toplam	428	100

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri alan dışı tercihlerini gösteren Tablo 8 incelendiği zaman; öğrencilerin yaklaşık %30'unun tercih listesinde BESYO, 15,2'sinde POMEM, %6,8'nin ise Astsubay MYO yer almaktadır. Öğrencilerin tercihleri incelendiği zaman iş bulma olanaklarının ve 4 yıllık lisans yerleşme puanının (özellikle BESYO için) diğer programlara göre daha düşük olması etkili olmuş olabilir.

Tablo 8. MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin Alan Dışı Önlisans ve Lisans Programı Tercih Durumları

Mezun Durumu	f	%
BESYO (Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu)	128	29,9
Polislik, POMEM	65	15,2
Astsubay MYO	29	6,8
İletişim Fakültesi	8	1,9
Mimarlık Fakültesi	8	1,9
Hukuk Fakültesi	5	1,2
Fen Edebiyat Fakültesi	5	1,2
Güzel Sanatlar Fakültesi	5	1,2
Psikoloji	4	0,9
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	3	0,7
Fizyoterapist	2	0,5
Eczalık veya Diş Hekimliği	1	0,2
Tıp Fakültesi	1	0,2

Havacılık veya Pilotluk	1	0,2
Arkeoloji	1	0,2
Kabin Memurluğu	1	0,2
Toplam	428	100,0

2) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 12. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Yüksekokulu Eğitim ve Bu Kurumlara Yerleştirme Sistemi Hakkında Görüşlerinin İncelenmesi

a) Mesleki Eğitim Sistemi ve Uygulamaları Hakkında Genel Bilgi Düzeyinin İncelenmesi

MTAL 12. Öğrencilerinin MYO eğitim sistemi ile ilgili bilgi düzeyleri (Tablo 9) incelendiği zaman öğrencilerin sadece %12'sinin bilgi düzeyinin yüksek olduğunu belirttiği görülmektedir. MYO'ların en temel öğrenci kaynağı olan MTAL öğrencilerinin bu konuda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları bu konularda bilgilendirme çalışmalarının eksikliklerden kaynaklanabilir.

Tablo 9. Öğrencilerin Mesleki ve teknik okul Eğitim Sistemi ve Uygulamaları Hakkında Bilgi Düzeyine Göre Dağılımı

Bilgi Düzeyi	f	%
Çok Fazla	14	3,3
Fazla	38	8,9
Orta Düzeyde	213	49,8
Az	119	27,8
Bilgim Yok	44	10,3
Toplam	428	100,0

b) Meslek Yüksekokulu Mezuniyet Sonrası Lisans Tamamlama Olanakları Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

MTAL 12. Öğrencilerinin MYO mezuniyeti sonrası lisans tamamlama olanakları hakkında bilgi düzeylerinin dağılımı (Tablo 10) incelendiği zaman öğrencilerin sadece %7,2'sinin bilgi düzeyinin yüksek olduğunu görülmektedir. Bu bulgu da öğrencilerin MYO'ları hakkında bilgi eksikliklerinin ve yapılması gereken bilgilendirme çalışmalarının öneminin ortaya çıkarılması açısından önemlidir.

Tablo 10. Öğrencilerin MYO Mezuniyeti Sonrası Lisans Tamamlama Olanakları Hakkında Bilgi Düzeylerine Göre Dağılımı

Lisans Tamamlama Bilgisi	f	%
Çok Fazla	6	1,4
Fazla	25	5,8
Orta Düzeyde	185	43,2
Az	148	34,6
Bilgim Yok	64	15,0
Toplam	428	100,0

c) Meslek Yüksekokullarına Yerleşmede Sınavsız Geçişin Kaldırılmasına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi

MTAL 12. Öğrencilerinin MYO yerleşmede sınavsız geçişin kaldırılmasına ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı (Tablo 11) incelendiği zaman öğrencilerin sadece %13,8'inin sınavsız geçişin kaldırılmasını doğru bulduğunu görülmektedir. Sınavsız geçişler öğrencilerin bu okullara yerleşmelerinde öncelik tanıyan bir

sistemdir. Fakat bu sistemin kaldırılmış olması ile bu olanağa sahip olmamaları bu konuda olumsuz düşüncelerinde etkili olmuş olabilir.

Tablo 11. Öğrencilerin MYO Yerleşmede Sınavsız Geçişin Kaldırılmasına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Sınavsız Geçişin Kaldırılması	f	%
Doğru Buluyorum	59	13,8
Doğru Bulmuyorum	369	86,2
Toplam	428	100,0

3) MTAL 12. Sınıf Öğrencilerinin İllerinde Yer Alan MYO ve Alanları Tanıma Düzeyleri ile Tanıtımaya Yönelik Çalışmalara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

a) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin illerinde yer alan meslek yüksekokulları ve bu okullarda yer alan alanlar hakkında hakkında bilgi düzeyleri nasıldır?

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin illerinde yer alan MYO'lar ve mesleki alanlar ile ilgili bilgi düzeylerinin dağılımı Tablo 12'de verilmiştir. Tablo 12 incelendiği zaman öğrencilerin sadece %10,3'ü illerinde yer alan MYO'ları ve alanlar hakkında üst seviyede bilgiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu oran tanıtım çalışmalarının yeterliliği ve niteliği konusunda yaşanan eksikliklerden kaynaklanabilir.

Tablo 12. Öğrencilerin İllerinde Yer Alan MYO ve Alanları Hakkında Bilgi Düzeyleri

Okul ve Alan Bilgisi	f	%
Çok Fazla	6	1,4
Fazla	38	8,9
Orta Düzeyde	183	42,8
Az	133	31,1
Bilgin Yok	68	15,9
Toplam	428	100,0

b) Okulunda Meslek Yüksekokullarını Tanıtımaya Yönelik Rehberlik ve Tanıtım Etkinlikleri Yeterli Düzeyde Gerçekleştirilmekte midir?

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin okullarında gerçekleştirilen MYO tanıtımına yönelik rehberlik ve tanıtım çalışmalarının yeterliliğine ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı Tablo 13'de verilmiştir. Tablo 13 incelendiği zaman öğrencilerin sadece %16,8'i okullarında MYO yönelik gerçekleştirilen tanıtım ve rehberlik çalışmalarını yeterli bulmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu oran öğrencilerin MYO'ları ve bunların bünyesinde bulunan alanlar hakkında bilgi eksikliğinin nedenlerinden birisi olabilir.

Tablo 13. Öğrencilerin Okullarında MYO'larını Tanıtımaya Yönelik Rehberlik ve Tanıtım Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Okulda Tanıtım ve Rehberlik Çalışmaları	f	%
Yeterli	72	16,8
Yetersiz	356	83,2
Toplam	428	100,0

c) Meslek Yüksekokulları Kendi Okullarını ve Alanlarını Tanıtmada Yeterli Düzeyde midir?

MTAL 12. sınıf öğrencilerinin illerinde bulunan MYO'ların okullarını ve alanları tanıtımına yönelik çalışmalarda yeterliliklerine ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı Tablo 14'de verilmiştir. Tablo 14 incelendiği zaman öğrencilerin sadece %30,1'i MYO'larının bu çalışmalarda yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu çalışmalarda bu okulları yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu oran öğrencilerin MYO'ları ve bunların bünyesinde bulunan alanlar hakkında bilgi eksikliğinin bir diğer önemli sebebi olabilir.

Tablo 14. Öğrencilerin Okullarında MYO'larını Tanıtmaya Yönelik Rehberlik ve Tanıtım Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kendilerini Tanıtmada Yeterlilik Düzeyleri	f	%
Yeterli	129	30,1
Yetersiz	299	69,9
Toplam	428	100,0

4) MTAL Mezuniyeti Sonrası Öğrencilerin Yükseköğrenim (Önlisans-Lisans) Tercih Durumlarının Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumu

a) MTAL Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Mesleki Alanlara Yönelik Yükseköğrenim (önlisans-lisans) Tercihlerinin Kişisel Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin lise öğreniminde eğitim görmekte oldukları alanlarla ilişkili yükseköğrenim tercihlerinin (MYO, mühendislik, iktisat, turizm, sağlık lisans vb.) kişisel özelliklerine göre farklılaşma durumu incelendiği zaman cinsiyet, ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. İllerinde yer alan yükseköğrenim kurumlarını tanıma ve bilgi düzeylerine göre ise farklılık sonucu elde edilmemiştir. Bu nedenle sadece farklılaşma görülen cinsiyet ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna yönelik verilere yer verilmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MTAL) 12. Sınıf öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre üst öğrenim tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları incelendiği zaman Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Eğitim Fakültesi tercihlerinde cinsiyete göre farklılık olduğu görülmüştür. Diğer yükseköğrenim olanakları benzer özellik göstermesinden dolayı bulgularına yer verilmemiştir.

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre MYO tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 15'de verilmiştir. Tablo 15 incelendiği zaman cinsiyete göre üst öğrenim olarak Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu tercihinde gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$X^2_{(4)}=20.62$, $p<.05$]. Bu bulguya göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu MYO)'nu tercih edebileceklerini daha fazla belirtmişlerdir. Çalışmanın gerçekleştirildiği 233 erkek öğrencinin 123'ü teknik bilimler MYO tercihi yapabileceğini belirtirken; 195 kız öğrenciden ise sadece 48'i tercihte bulunabileceğini belirtmiştir.

Tablo 15. Cinsiyet ile Teknik Bilimler MYO Tercih Durumlarına ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Cinsiyet		Teknik Bilimler MYO Tercih Sıralaması					Toplam
		1	2	3	4	5	
Erkek	N	48	40	16	13	6	123
	%	39,0	32,5	13,0	10,6	4,9	100,0
Kız	N	13	5	9	13	8	48
	%	27,1	10,4	18,8	27,1	16,7	100,0
Toplam	N	61	45	25	26	14	171
	%	35,7	26,3	14,6	15,2	8,2	100,0

$$x^2=20.62 \quad sd=4 \quad p=.00$$

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre eğitim fakültesi tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 16’da verilmiştir. Tablo 16 incelendiği zaman cinsiyete göre üst öğrenim olarak eğitim fakültesi tercihinde gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$X^2_{(4)}=15.93$, $p<.05$]. Tabloda erkek öğrencilerin hiçbirinin ilk tercihinde eğitim fakültelerinin bulunmadığı görülmektedir. Tabloya göre kız öğrenciler ($f=56$) erkek öğrencilere göre ($f=39$) eğitim fakültesini tercih edebileceklerini daha fazla belirtmişlerdir.

Tablo 16. Cinsiyet ile Eğitim Fakültesi Tercih Durumlarına ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Tercih Durumu		Eğitim Fakültesi Tercih Sıralaması					Toplam
		1	2	3	4	5	
Erkek	N	0	9	9	10	11	39
	%	,0	23,1	23,1	25,6	28,2	100,0
Kız	N	18	8	11	10	9	56
	%	32,1	14,3	19,6	17,9	16,1	100,0
Toplam	N	18	17	20	20	20	95
	%	18,9	17,9	21,1	21,1	21,1	100,0

$$x^2=15.93 \quad sd=4 \quad p=.003$$

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MTAL) 12. Sınıf öğrencilerinin ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre yükseköğrenim tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları incelendiği zaman Sağlık MYO tercihlerinde farklılık olduğu görülmüştür. Diğer yükseköğrenim tercihleri benzer özellik göstermesinden dolayı bulgularına yer verilmemiştir.

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre MYO tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 17’de verilmiştir. Tablo 17 incelendiği zaman ailesinde vey yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre yükseköğrenim tercihlerinden Sağlık Meslek Yüksekokulu tercihinde gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$X^2_{(4)}=10.63$, $p<.05$]. Bu bulguya göre ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunmayanların sağlık MYO tercihleri daha ön sıralarda yoğunlaşmaktadır. Yakın çevresinde MYO mezunu bulunmayanların %32,4’ünün ilk tercihi sağlık meslek yüksekokuludur.

Tablo 17. Aile ve Yakın çevre MYO mezuniyeti ile Sağlık MYO Tercih Durumlarına ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

MYO Mezuniyet Durumu		Sağlık MYO Tercih Sıralaması					Toplam
		1	2	3	4	5	
Var	N	8	20	3	12	2	45
	%	17,8	44,4	6,7	26,7	4,4	100,0
Yok	N	46	53	19	15	9	142
	%	32,4	37,3	13,4	10,6	6,3	100,0
Toplam	N	54	73	22	27	11	187
	%	28,9	39,0	11,8	14,4	5,9	100,0

$$x^2=10.63 \quad sd=4 \quad p=.03$$

b) MTAL Öğrencilerinin Mesleki Öğrenim Gördükleri Alanlara Yönelik Olmayan Yükseköğrenim (önlisans-lisans) Tercihlerinin Kişisel Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin lise öğreniminde eğitim görmekte oldukları alanlarla yönelik olmayan tercihlerinin BESYO, POMEM, Aclubay MYO vb.) kişisel özelliklerine göre farklılaşma durumu incelendiği zaman sadece ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, illerinde yer alan yükseköğrenim kurumlarını tanıma ve bilgi düzeylerine göre ise farklılık sonucu elde edilmemiştir. Bu nedenle sadece farklılaşma görülen yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna yönelik verilere yer verilmiştir.

MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre öğrenim görülen alanlar dışında tercih durumlarının farklılaşma durumuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 18’de verilmiştir. Tablo 18 incelendiği zaman ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumuna göre öğrenim görülen mesleki alanlar dışındaki yükseköğrenim tercihlerinde gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$X^2_{(4)}=10.68, p<.05$]. Bu bulguya göre ailesinde ve yakın çevresinde MYO bulunanların alan dışı öğrenim tercihleri daha ön sıralarda yoğunlaşmaktadır. Yakın çevresinde MYO mezunu bulunanların %79’unun ilk tercihini alan dışı tercihler oluşturmaktadır. Bu durum MYO mezunu bulunan yakın çevresinin ve ailesinin alan dışı yönlendirmelerde bulunmaları veya MTAL öğrencilerinin onların iş ve eğitim tecrübelerinden olumsuz yönde etkilenmelerinden kaynaklanabilir.

Tablo 18. Aile ve Yakın çevre MYO mezuniyeti ile Alan Dışı Tercih Durumlarına ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Alan Dışı Tercih Durumu		Alan Dışı Tercih Sıralaması					Toplam
		1	2	3	4	5	
Var	N	33	16	11	2	0	62
	%	53,2	25,8	17,7	3,2	,0	100,0
Yok	N	92	24	37	12	15	180
	%	51,1	13,3	20,6	6,7	8,3	100,0
Toplam	N	125	40	48	14	15	242
	%	51,7	16,5	19,8	5,8	6,2	100,0

$$x^2=10.68 \quad sd=4 \quad p=.03$$

Bu bölümde, MTAL 12. sınıf öğrencilerinin yükseköğrenim tercih durumları ve bu tercihlerde kişisel özelliklerin etkileri araştırılmıştır. Elde edilen analiz değerlerine göre, öğrenimlerinin devamı niteliğinde olan önlisans ve lisans programlarını çok fazla tercih etmemektedir. Bunun yerine BESYO, POMEM ve Astsubay Meslek Yüksekokullarını çok daha fazla tercih etmektedir. Bu tercihlerde iş potansiyelinin etkili olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak MYO tercihleri oldukça alt sıralarda yer almaktadır. Ayrıca; öğrenciler Meslek Yüksekokullarının kurum tanıtımında, MTAL’lerinin ise gerçekleştirilen rehberlik ve tanıtım çalışmalarında yetersiz olduklarını düşünmektedir. Cinsiyet ile ailesinde ve yakın çevresinde MYO mezunu bulunma durumunun öğrencilerin yükseköğrenim tercihlerinde farklılık göstermesinde etken olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile MTAL 12. Sınıf öğrencilerinin yükseköğrenim tercih durumları ve tercihlerde kişisel özelliklerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve sonuçlar alanyazınla tartışılmıştır. Çalışmada öğrenciler illerinde yer alan MYO ve bu okulların sahip olduğu alanlar konusunda çok az bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç Hepkul (2014), Kesici (2007) ve Korkmaz (2013) yapmış olduğu araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Kesici (2007) ve Korkmaz (2013) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada öğrencilerin mesleki alanlar ve o alanların sahip olması gereken yeterlilikleri bilmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu konuda tanıtım ve yönlendirme çalışmalarının eksikliğine vurgu yapılmaktadır.

MTAL öğrencilerinin yükseköğrenim tercihlerinde MYO’lar başta olmak üzere öğrenim görmüş oldukları alanda yükseköğrenim tercihleri üst sıralarda yer almamaktadır. Buna benzer durum ortaokul öğrencilerinin MTAL tercihleri için de geçerlidir. Demir (2017), öğrencilerin ortaöğretim kurumları tercihlerinde mesleki ve teknik Anadolu liselerinin en alt sırada yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Eşme (2007) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada öğrencilerin mesleki ve teknik eğitimi daha az tercih ettiklerini belirtmiştir.

Kendi alanında önlisans ve lisans eğitimi tercihi konusunda sağlık eğitimi vermekte olan MTAL öğrenim görmekte olan 61 öğrencilerinin 56’sının önlisans tercihinde; 54’ünün ise lisans tercihinde sağlık programları yer almaktadır. İş ve istihdam olanaklarının yüksek olmasından dolayı daha fazla tercih ediliyor olabilir. Benzer şekilde sağlık alanlarını içeren mesleki ve teknik liseler diğer mesleki okullara göre daha fazla tercih edilmektedir. Caner ve Öktem (2010) ile Özcan (2010) gerçekleştirmiş oldukları araştırmalarda kişilerin

meslek tercihinde risk faktörüne göre karar aldıklarını ve bu kapsamda sağlık alanının daha fazla tercih edildiğini belirtmişlerdir.

MTAL öğrencilerinin tercihleri incelendiği zaman cinsiyet durumuna göre farklılaşma olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler Teknik Bilimler MYO daha fazla tercih ederken, kız öğrenciler ise erkek öğrencilere oranla eğitim fakültelerini daha fazla tercih etmektedir. Aypay (2003)'de yapmış olduğu çalışmada cinsiyete göre karar alma sürecinin farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Meslek liseleri Türk eğitim sisteminde diploma notu en düşük öğrencilerin yerleştiği ve okuldan ayrılma, örgün öğrenim dışına çıkma, devamsızlık sonucu başarısız olma gibi durumların yüksek bir oranda yaşandığı eğitim kurumları durumuna gelmiştir. OECD (2008) verilerine göre 15 yaşında iken örgün ortaöğretime devam eden öğrencilerin oranı % 64 iken, 16 yaşında % 56'ya, 17 yaşında % 33'e, 18 yaşında ise % 20'ye kadar düşmektedir. Ortaöğretim içerisinde en çok öğrenci kaybı meslek liselerinde yaşanmaktadır (Toker Gökçe ve Bülbül,2014). Bu nedenle meslek liselerinin eğitim kalitesinin yükseltilmesi onların temel öğrenci kaynağı oldukları MYO'ları başta olmak üzere ve alanlarındaki lisans programlarının kalitesinin yükseltilmesinde belirleyici rol üstleneceği düşünülmektedir.

Demir (2017) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada; meslek liselerinin başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmediğine yönelik ortaokul öğrencilerinde büyük bir algı vardır. Öğrencilerin sadece %22'si meslek liselerinin başarılı öğrenciler tarafından tercih edildiğini belirtmişlerdir. Kendini doğrular özellik taşıyan bu kehanet sonucunda maalesef nitelikli öğrencilerin bu okulları tercih etmeleri ve yönlendirilmeleri mümkün olamamaktadır. Bu algının oluşmasında MTAL'lerinin kendini tanııtım konusunda yeterli olmamasının etkisi de bulunmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %44'ü tanııtımların yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda okullarda gerçekleştirilen rehberlik etkinliklerinde de büyük sorunlar yer almaktadır. Gazioğlu-İşmen, Bekçi, Güler-Yavuz & Çayırdağ (2007) ile Külahoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmalarda okul rehber öğretmenlerince okullarda verilen mesleki rehberliğin ve tanııtımların yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Şahin ve Fındık (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da ortaokul 6, 7 ve 8 sınıf öğrencileri rehberlik çalışmalarından memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Alpaslan (1993) ve Güvendi (1998) rehberlik çalışmalarının ülkemizde yüzeysel olarak gerçekleştirildiğini ve mesleki tanııtım ve yönlendirme uygulamalarını yeterince barındırmadığını ifade etmektedir. Maalesef bundaki en temel eksikliklerden birisi de rehber öğretmenlerin mesleki eğitim sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır (Karaköseve diğer., 2006). Rehber öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenleri çoklu zekaya dayalı beceri alanlarının belirlenmesi çalışmalarında birçok sorunlar yaşamaktadır. Formun uygulamasının ve değerlendirmesinin zor olması ve rehber öğretmenlerin mesleki ve teknik eğitim kurumları hakkında yeterli bilgilere sahip olmamaları bunların en temel nedenlerindedir (Yıldız & Yıldız, 2005). Benzer durum maalesef MTAL'lerin gerçekleştirmiş oldukları tanııtım ve yönlendirmeye yönelik rehberlik çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler illerinde yer alan MYO'ları ve bunlarda bulunan alanlar hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir. Bu durum ortaokullardan başlayarak lise seviyesine kadar mesleki rehberlik konusunda çok başarılı olmadığımızı dair bilgiler vermektedir.

MTAL öğrencilerinin yükseköğrenim tercihleri bu okulların aslında temel misyonunu tam olarak gerçekleştiremediği bilgisini de bizlere sunmaktadır. Geçmişte ara günümüzde ise ana eleman yetiştirme olarak ifade edilen MTAL öğrencilerinin ilk tercihlerinde BESYO, POMEM, Astsubay okulları oluşturmaktadır. Bu durum MTAL'lerin amacı ile çok fazla örtüşmemektedir. Bu durum ülkemizin ileride nitelikli iş gücü yetiştirmesinde sorunlar yaşamasına yol açabilecektir. Şahin ve Fındık (2008) Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin yaşamakta olduğu sorunlar nedeniyle, Türkiye'nin gelişmekte olan sanayisinde istihdam etmek için nitelikli işgücü sıkıntısı yaşadığını belirtmektedir. Yaşanan sıkıntılar

ekonomiye verimsizlik olarak yansımakta, yazarlar nitelikli işgücü sıralamasında Türkiye'nin Doğu Avrupa ülkeleri ve Kolombiya gibi ülkelerin gerisinde kalarak dünyada 37. sırada olduğunu belirtmektedir.

İş gücüne yönelik sıkıntılar yaşanmasında Türkiye'de etkin bir yönlendirme sisteminin kurulması orta öğretimden mezun her öğrencinin yüksek öğretime devam etme arzusu etkili olmaktadır. Çoğu öğrenci yeteneklerinin ve kapasitesinin farkında olamadan üniversite sınavında aldığı puanın belirleyiciliği ile kendine bir meslek seçmek durumunda kalmaktadır. O mesleğe karşı ilgisinin ve yeteneğinin olup olmadığını bilemeden kendisini üniversitede bulan kimi öğrenciler okullarında ya bölüm değiştirmekte, ya başarısız olmakta ya da en kötüsü mezun olduğunda iş hayatında başarıyı yakalayamamaktadır. Bu durumun hem bireylere hem de ülkemize getirdiği sosyal, psikolojik ve bilhassa ekonomik yükü ağır olmaktadır.

Sonuç olarak, MTAL öğrencilerinin tercihleri kendi alanlarında önlisans ve lisans tercihlerinden çok diğer meslek alanlarına yöneliktir. Bu durumda MTAL öğrencilerinin çok fazla isteyerek bu okullara yerleşmediği algısını oluşturmaktadır. Öğrencilerin MTAL ve MYO cazip hale getirecek iş sektörünün öncü görevler üstleneceği tanıtım ve ödüllendirme sisteminin mutlaka getirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu noktada ortaokullardan başlayarak iş ve piyasa sektörünün tanıtım ve rehberlik çalışmalarında etkin rol üstlenecekleri nitelikli rehberlik çalışmalarıyla gerçekleştirileceği düşünülmektedir. Aksi takdirde sanayi ve üretimde dönüşümü ve sahip olduğu genç nüfusu nitelikli donanımına sahip olmayı amaçlayan ülkemiz için sıkıntılı süreçler yaşanabilir. Elde edilen bu olumsuz tercih durumunu ortadan kaldırmak için aşağıda belirtilen öneriler getirilmiştir.

1. Öğrencilerin gerek eğitimsel, gerekse meslekî anlamda yönlendirilmelerinin verimli olabilmesi özel kurum ve kuruluşlar ile resmî kuruluşların ortaklaşa çabalarını gerektirmektedir. Bu iş sadece rehber öğretmenlerin göreviymiş gibi algılanmamalı, Avrupa'da olduğu gibi, eğitimsel yönlendirme ve iş bulma görevini üstlenecek özel kuruluşlar teşvik edilmelidir. MTAL için mutlaka eğitim verilen alanlarda iş yapan piyasa sektörünün aktif roller üstlenmesi gerekmektedir.
2. Meslekler hakkında daha detaylı ve güncel bilgiler sunabilmek amacıyla Avrupa'da olduğu gibi konferanslar, meslek sergileri ve gösterileri hem veliler hem de öğrenciler için oturumlar düzenlenmelidir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığının gözetimi ve denetimi altında radyo-televizyon yayınları yapılmalı, üniversitelerden elde edilen istatistiki dokümanlar, mesleklerle ilgili yayınlanan makaleler, broşürler ve dergiler vs. öğrencilerin bilgisine sunulmalıdır.
3. Okul öncesinden başlanarak eğitim süreci boyunca nesnel değerlendirmeye dayalı her öğrenci hakkında bir dosya tutulmalıdır. Bu dosyalar daha sistemli düzenlenirse (öğrenci ile ilgili bilgiler, çeşitli test sonuçları, görüşme anket formlarını dahil etmek gibi...) yönlendirme çalışmalarında öğretmenlere daha fazla yardımcı olacaktır. Bundan başka öğrencilerin yatkınlıklarının olduğu alanlar belirlenerek gerekli rehberlik çalışmalarının etkin bir şekilde başlatılması ilkökul ve hatta anaokulu sürecinde başlanmalıdır.
4. İlkokul ve ortaokulda hazırlanan ders programları bireysel farklılıkları ortaya çıkaracak duyarlılıkta olmalıdır. Bu yaşta çocuklar arasında özel yetenekleri olan ve üstün zekâlı olan öğrencilerin yanı sıra özel eğitime muhtaç öğrenciler de bulunacaktır. Hızlı öğrenenler için programlar gözden geçirilmeli, yavaş öğrenenler için destekleyici programlar olmalıdır. Ayrıca öğrencilerin varsa özel yeteneklerini ortaya çıkarabilmek ve bu konuda gelişmesini destekleyebilmek için yabancı dil, iş-teknik, müzik, resim, bilgisayar, spor dalları konulu kurslar düzenlenmeli, okul dışında bu tür ilgi alanlarına ait kuruluşlarla öğrencilerin bağlantı kurması teşvik edilmelidir. Ayrıca eğitsel kollar ve meslekler arasında organik bir bağ kurulmalı, öğrencilere meslekler ve iş olanakları hakkında bilgi sunulmalıdır.

5. Sadece rehber öğretmenlere değil tüm öğretmenlere mesleki yönlendirme konusunda bilgilendirme ve seminerler düzenlenmelidir. Mutlaka yerel düzeyde işletme ve şirketlere yönelik mesleki tanıtım gezileri düzenlenmelidir.
6. İş hayatı ile entegre edilmiş mesleki eğitim hedefinin gerçekleştirilmesi için endüstri ile bağlantısı olan bir temel eğitim verilmelidir. Bazı uzmanlık alanları konusunda firma mühendis ve yetkilerinden bilgi akışı sağlanacak seminer çalışmaları organize edilmelidir. Ayrıca ders konularının sanayi ve iş sektöründe uygulamalarını görme, deneme şansı olacak uygulamalara yer verilmelidir.
7. Rehberlik ve araştırma merkezleri daha aktif hale getirilerek mesleki yönlendirme konusunda ortaokullar ile meslek liseleri ve işletmeler arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlanmalıdır. Aynı koordinasyon da mutlaka MYO ile MTAL aralarında da gerçekleştirilmelidir.
8. MTAL ve MYO tercih yapacak öğrencilere yönelik yüksek puanlarla tercih eden öğrencilere özel işletme destekli öğrenim bursları ile teşvik sağlanmalıdır. Ayrıca derece ile bitiren öğrencilerin istihdamı konusunda özel sektörün destekleyici olması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, A. (1993). İlköğretim okullarında mesleğe yöneltme ve rehberlik (Ankara ili Örneği). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Arslan, M. & Kılıç Ç. (2000). Bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye'de zorunlu eğitimde yönlendirme çalışmalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 148.
- Aypay, A. (2003). The tough choice at high school door: an investigation of the factors that lead students to general or vocational schools. *International Journal of Vocational Development*, 23, 517-527.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Caner, A. & Ökten C. (2010). Risk and career choice: Evidence from Turkey. *Economics of Education Review*, 29, 1060–1075.
- Ceylan, H. ve Erbir, M. A. (2015). Meslek yüksekokullarında kalite: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *Meslek Yüksekokulları Elektronik Dergisi*, 99-106.
- Çevik, K. (2006). İlköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Demir, Ü. (2017). Mesleki ve teknik anadolu lisesi algısı: ortaokul 8. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Theory and Practice in Education*, 13(2), 316-342.
- Engin, A. O. (2005). Eğitim ve öğretim etkinliklerinde yönelme ve yöneltme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 249-269.
- Eşme, İ. (2007). Mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar. Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, 15-16 Ocak 2007, Yükseköğretim Kurulu, Ankara.
- Gazioğlu-İşmen, A. E., Bekçi, B., Güler-Yavuz, Ç. & Çayırdağ, N. (2007). İstanbul İli Özel Ve Devlet Okullarında Mesleki Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Durum Saptaması. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 97-109.
- Gülcan, M. G. ve Cengizhan, S. (2009). Teknik eğitim ve eğitim fakültesi öğrencilerinin ilk ve ortaöğretim ile yükseköğretimdeki mesleki benlik algılarının karşılaştırılması. *Politeknik Dergisi*, 12(4), 225-234.
- Güvendi, M. (1998). İlköğretim okulları ikinci kademesinde yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri ve öğrenci beklentilerine ilişkin bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 145-157
- Hepkul, A. (2007). Mesleki ve teknik okul tercih sürecinin keşifsel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 41-52.
- Karaköse, B., Turan, E., Gürbeden, F., Kaya, K., Kaşıkçı, M. & Çandır, Y. (2006). İlköğretim okullarında mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmalarında yaşanan problemlerin tespiti (Kayseri ili örneği). Kayseri: Kayseri Rehberlik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kaya, A. (2014). Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin eğitim öğretim ve geleceğe yönelik düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 349-356.
- Kesici, Ş. (2007). Middle school students' guidance and counselling needs. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 7(3), 1325-1349.
- Kınay, B.; Cığır, A. ve Koç, N. (2017). Muhasebe önlisans programı öğrencilerinin iş hedeflerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma: akdeniz üniversitesi sosyal bilimler myo örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 5371.
- Korkmaz, M. (2013). İmam hatip lisesi öğrencilerinin bu okulları tercih süreçleri. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 7-40
- Kuzgun, Yıldız (2000). Meslek danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Külahoğlu, Ş. (2007). The functionality of implementation of vocational guidance regulation in elementary education *World Conference on Educational Sciences: New Trends and Issues in Educational Sciences, Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 2001–2006.
- Özcan, M. (2010). Anadolu mesleki ve teknik okul öğrencilerinin okudukları okulu seçme nedenleri ve gelecek beklentileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Özoğlu, S. Ç. (1982). Rehberlik ve psikolojik danışma. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
- Şahin, İ. & Fındık, T. (2008). Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *TSA*, 12(3), 65-86.
- Yıldız, T. T. & Yıldız Ö. (2005). Mesleki yönlendirmede web desteği. Türkiye'de 'Internet' Konferansı, 9-11 Aralık, İstanbul, Türkiye.